Set i TV

Vildanden

Instruktør: HANS W. GEISSENDÖRFER

Hans W. Geissendörfer har tydeligt nok bestræbt sig for, at hans »Vildanden« skulle blive film – og ikke filmatiseret teater. De dramatiske forskydninger, han foretager, skyldes dels denne bestræbelse, dels at han mente at have den helt rigtige lille pige til at spille Hedvig. Næppe en eneste af dem kan føres tilbage til hvad man plejer at kalde en Ibsenopfattelse. Så meget Ibsen er der dog i filmen, at man ikke kommer uden om at betragte den som en Ibsen-filmatisering – og så lidt, at den er særdeles langt fra at gøre fyldest som en sådan. Den er visselig ikke filmatiseret teater: i ingen teateropførelse af »Vildanden« ville eller kunne iscenesætteren, selv hvis han havde sat sig i hovedet at gøre Hedvig til dens hovedperson, give afkald på flere af dr. Rellings nøglereplikker (som jo også er dramaets nøglereplikker) – således som Geissendörfer bilder sig ind at kunne. Den er heller ikke, i filmkunstnerisk forstand, film.

Geissendörfer er påfaldende uvillig til at anvende egentlig filmiske udtryksmidler. Endog de nærbilleder, som hans drejning af dramaet indlysende ville have retfærdiggjort, udebliver. Det kan se ud til, at selve drejningen har skullet udgøre det filmiske – efter et forenklingsprincip. Hedvig kommer i forgrunden ved at de øvrige personers betydning reduceres: ikke deres betydning i dramaet – deres funktion heri er stort set som hos Ibsen – men deres betydning som karakterer. I denne film er bipersonerne for alvor bipersoner. Hvad der gennem den slags forenkling vindes for Hedvig, tabes for den historie, hvori hun er gjort til hovedperson. Gør så regnskabet op: hos Ibsen er alle personerne interessante og historien umådelig interessant. Hos Geissendörfer er kun én af personerne interessant og historien ikke særlig interessant.

Anne Bennent er virkelig et fund; hun var den helt rigtige lille pige til at spille Hedvig. Men er det i grunden Hedvig, hun spiller, når dramaet er drejet så voldsomt – og alligevel kun har mening som en version af Ibsens drama? (Die Wildente – Vesttyskland/Østrig 1976). Albert Wiinblad

Lindbergh-sagen

Oberst Charles Lindbergh blev en nationalhelt, da han i 1927 fløj over Atlanten på 33 timer i sin specialbyggede flyver »The Spirit of St. Louis«. Hans ægteskab med diplomatdatteren Anne Morrow nåede alle society-spalterne, og parret blev for det amerikanske folk i depressionens første år symbolet på det stærke Amerika, hun som den unge, smukke og rige mor, han som idol blandt idoler – en mand med »hjerte, sjæl, forstand og styrke«, som Joseph Cotten siger et sted i filmen.

Det er bl.a. på den emotionelle baggrund, man må finde grunden til, at et TV-selskab i 1975 investerede nær ved to millioner dollar i en omhyggelig rekonstruktion af den tragedie, der ramte familien Lindbergh i 1932. Det er et stykke nationalhistorie, der oprulles i filmen, en dramatiseret documentary, hvis mål hverken har været at se Lindbergh i et andet skær end mytens eller at vurdere retssagen mod Bruno Hauptmann ud fra andre præmisser end dem, der fældede ham i 1935.

Den samvittighedsfulde genskabelse af alle ydre detaljer har været tilstrækkelig ambition for manuskriptforfatteren J. P. Miller og instruktøren Buzz Kulik, og den del af opgaven har de løst med professionel sikkerhed, uden megen dramatisk nerve, men solidt forankret i troen på stoffets elementære virkning. Alle lokaliteter virker ægte, mange af skuespillerne er omhyggeligt valgt på deres lighed med virkelighedens personer, de fleste af replikkerne er hentet fra retsreferater og tidens aviser, og det er en original Pathe newsreel, der indleder filmen.

Underholdningsværdien for den, der ikke deltog i den store fællesfølelse, er dog først og fremmest afhængig af éns viden om sagen og dens lange forløb. Kender man til det hele i forvejen, byder »Lindbergh-sagen« ikke på overraskelser, og Buzz Kulik bruger rigelig megen tid, selv om han har travlt nok undervejs. Det spændende drama opnår Kulik kun i retssalen, når kameraet i nogle få sekunder får lov at træde uden for rollen som anonym iagttager af autentiske production designs og fanger Anthony Hopkins jagede øjne i vidneskranken og de pludselige glimt af spot, som om den lille tømrer nyder en tavs triumf, en hævn over det land, der aldrig bragte ham lykke. (The Lindbergh Kidnapping Case – USA 1975).

Michael Blædel

Verdens sidste have

Instruktør: DOUGLAS TRUMBULL

Douglas Trumbull var med til at lave de imponerende special effects til Stanley Kubricks »2001«, og den baggrund kan han ikke løbe fra i denne fremtidsfilm, som han selv instruerede i 1971. Hvad der gør indtryk i filmen, er dens opfindsomme skildring af et rumskibs avancerede tekniske installationer snarere end dens mere velmente end originale budskab om at redde naturen fra ødelæggelse.

Originaltitlen »Silent Running« er vistnok hentet fra maritim terminologi og betegner den manøvre, som en ubåd foretager, når den slår maskineriet fra for at undgå at blive opdaget af fjendtlige fartøjer. En tilsvarende manøvre griber filmens hovedperson til, da der gives ordre til destruktion af den yppigt blomstrende have, han i årevis har passet og plejet i et stort rumskib. På jorden er al natur ødelagt, og da vor frugt- og plante-elskende helt ikke ønsker, at hans have skal lide samme skæbne, skiller han sig voldeligt af med sine medastronauter og fordufter i rumskibet hinsides Saturn med kun et par robotter som selskab. Flugten får en ende, men inden han sprænger sig selv i luften, har han oplært en af robotterne til at videreføre hans hverv som omsorgsfuld gartner i verdens sidste have.

Denne kærlighed til den ægte natur i en teknokratisk verden er meget rørende, men tematisk ikke videre substantiel, og i stedet vælger man snart at fornøje sig over de sindrige mekaniske indretninger, som Douglas Trumbull har fyldt sin film med. For ham har teknikken vist også været vigtigere end filosofien, og foruden de obligatoriske uoverskuelige kontrolpaneler og kuriositeter som en fuldautomatisk billard-maskine diverterer han med flotte totalbilleder af rumskibene med deres vældige kupler, hvori de himmelske haver befinder sig. I disse billeder er der en smuk grandios mystik, som filmens grundlæggende idé slet ikke kan hamle op med.

Som den rebelske havemand er Bruce Dern eneste kødelige medvirkende i størsteparten af filmen, og han fylder sine mange nærbilleder med fortræffelige udtryk for græmmelse og desperation. Men heldigvis har han et par mere muntre medspillere i de to små robotter, der vralter hyggeligt omkring og sørger for tiltrængte glimt af humor, når de eksempelvis snyder i poker. Deres såre menneskelige adfærd er filmens bedste påfund og mere mindeværdig end de dyre ord og ultrakorte flash-backs, som skal få os til at tro, at der bag legen med genrens virkemidler ligger engageret dybsindighed. (Silent Runnig – USA 1971).

Ebbe Iversen

Bruce Dern i »Verdens sidste have«.

Harveys piger

Instruktør: GEORGE SIDNEY

»The Harvey Girls« var oprindelig tænkt som en straight dramatisk film af producen Bernie Hyman. Efter hans død i september 1942 forsøgte MGM så at sælge projektet til et andet selskab, men Harvey-familien gjorde gældende, at skulle historien filmes, så måtte det være MGM – ellers ingen film. Det fik Arthur Freed, MGMs nu legendariske musical-producer, til at interessere sig for projektet, men det endelige resultat er næppe Freeds navn værdigt, skønt projektet på et vist tidspunkt kan have forekommet lovende.

Freed overtalte Judy Garland til at spille hovedrollen i »The Harvey Girls« (det var ellers planen, at hun skulle med i Astaire-filmen »Yolanda and the Thief«, som gik i produktion samtidig med »The Harvey Girls«), og den 12. januar 1945 begyndte indspilningen med George Sidney som instruktør. Sidney er slet ikke en instruktør, som musical-elskere sætter højt omend han flere gange har vist sig som en i hvert fald kompetent iscenesætter. I dette tilfælde forekommer hans indsats dog at være næsten katastrofalt ringe.

Ganske vist er der næppe nogen anden genres film der som musical'ens lider under den formindskede TV-gengivelse, og ganske vist ved man jo fra »That's Entertainment«, at det flotte, stort tænkte og meget mobile nummer »On the Atcheson, Topeka and the Santa Fe« *er* godt. Medrivende koreograferet af Robert Alton, rytmisk sikkert i kompositionens samspil mellem kameraets bevægelser og de optrædendes ditto, og med en solidt syngende Judy Garland i centrum, er »On the Atcheson...« faktisk filmens eneste rigtige musical-nummer.

På TV-skærmen fungerer nummeret ikke nær så effektivt som på biograflærred, men det rummer dog stadig kvaliteter, som ingen andre af filmens »numre« ejer. Der er en vis robust charme over square dance-nummeret »Swing Your Partner Round and Round«, og »It's a Great Big World« ejer en spinkel sødme, som det synges af Garland, af Betty Russell for Cyd Charisse og af Virginia O'Brien, men i det store og hele kommer filmen ikke ud af stedet. Det »primitive look« og den »vitality of a pioneer town«, som George Sidney ønskede at give filmen, evner han slet ikke at forene med musical-genrens allerede i 1945 ganske raffinerede form. Vitaliteten mangler, og udeblivelsen kan ikke kun forklares med problemer med Judy Garland, der ikke var den nemmeste at arbejde sammen med for en instruktør af Sidneys støbning, eller med fjernsynets forringende virkning. Og da historien i øvrigt er så traditionel som nogen – ensom pige kommer til et hul af en wild west-by, hvorefter kærligheden nærmest på trods blomstrer mellem hende og den stedlige repræsentant for synden (saloon-ejeren Ned Trent, spillet af John Hodiak) – ja, så bliver helheden derefter. Med et ganske lille forbehold, nemlig at en endelig vurdering nok bør vente til man engang får mulighed for at se filmen i sin helhed i en biograf – må det nok konstateres, at ikke alt, hvad Arthur Freed rørte ved blev til guld. I »The Harvey Girls« er kun støvet tilbage. (The Harvey Girls – USA 1946).

Per Calum

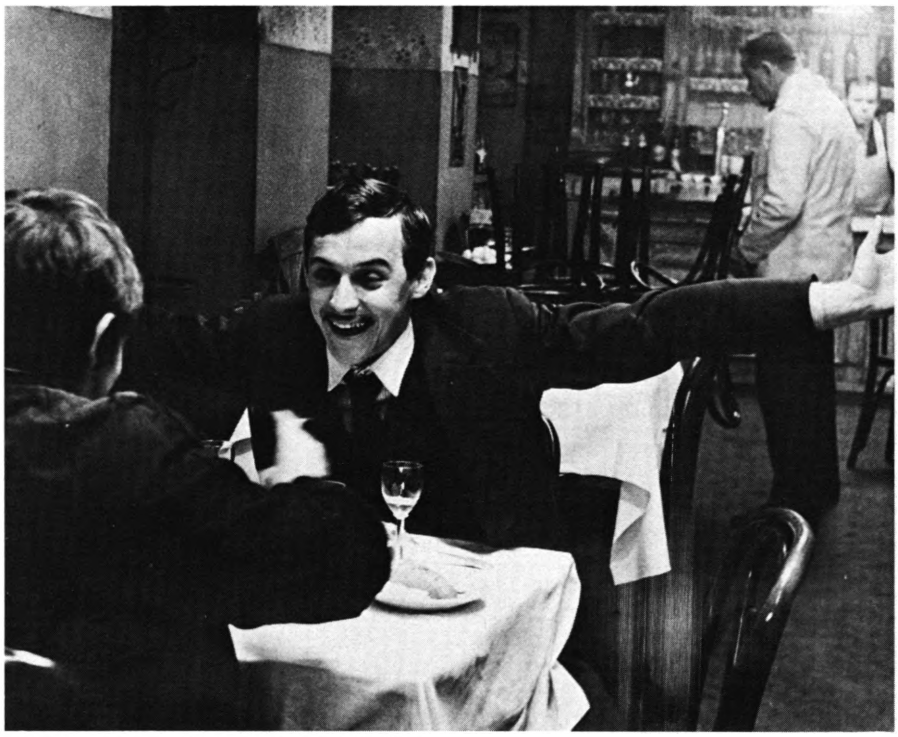

En scene fra den polsk-tjekkiske »Hotel Pacific«.

Hotel Pacific

Instruktør: JANUSZ MAJEWSKI

»Hotel Pacific« er en polsk-tjekkisk co-produktion, instrueret af den polske Janusz Majewski (der er udgået fra filmskolen i Lodz og som foruden kortfilm har instrueret spillefilmene »Zbrodniarz«, 1969, »Lokis«, 1970, og episodefilmen »La fenêtre condamnée«, 1971). Manuskriptet er baseret på en roman af polakken Henryk Worcell. Filmen foreligger både i en polsk version (vist i dansk TV) og en tjekkisk. Denne dobbelte anvendelse er der taget højde for i filmens virkelighedsskildring, der er påfaldende ved sin mangel på referencer til specifikke lokaliteter og begivenheder. Næsten hele handlingen udspilles på det store hotel Pacific – og de få scener, der udspilles i andre lokaliteter føles som unødvendige brud på den stedslige enhed. Tiden er øjensynligt engang i mellemkrigsårene, stedet en stor europæisk by. Den unge Romek kommer ind til byen og får ansættelse på hotellet som tjener i restauranten (filmen beskæftiger sig kun med hotellets restaurant). I den følgende tid lykkedes det ham, trods forskellige hindringer at arbejde sig opad til en sikker position, men til slut forlader han igen sit job i foragt over den nedrige overordnede Fornalsky. Filmen bevæger sig med betydelig sikkerhed mellem to intentioner: den sagligt lavmælte skildring af et miljø, glimrende gengivet i Ondřičeks gråbrune, atmosfærefyldte billeder, og den symbolske fremstilling af hotellet, eller rettere restauranten, som mikrokosmos. Det er måske ikke altid rasende interessant at følge denne vekslen mellem realisme og allegori, men filmen har da både stil og substans, for ikke at sige: form og indhold. I denne dobbelthed (som også markeres i originaltitlen: Hotel Pacifiks dobbelte verden), hvor miljø-skildringens realisme skal balancere med den dulgte tematiske symbolisme, har personerne det nok lidt trangt; men mærkelig nok søger filmen ikke på god marxistisk vis at vise, at personerne blot er marionetdukker i det kapitalistiske klassesamfund, tværtimod fremstilles Romek som stærk og overlevelsesdygtig (i modsætning til vennen Ricek) i kraft af individuelle egenskaber. (Zaklete Reqiry/Dvoji svet hotelu Pacifik – Polen/Tjekkoslovakiet 1975).

Peter Schepelern

Er det ikke forfærdeligt?

Instruktør: JOHN BADHAM

I hjemlandet USA har instruktøren John Badham høstet megen anerkendelse for sin spillefilmdebut, »The Bingo Long Travelling All-Stars and Motor Kings«, fra 1976. At det ikke er en tilfældighed fremgår med rimelig tydelighed af TV-filmen »Isn't it Shocking?«, og vel til en vis grad også af gyseren »Reflections of Murder«, som TV tidligere har sendt (anm. Kos. 134).

»Isn't it Shocking« beretter i en pudsigt humoristisk form om en serie mord i en fra film så kendt og karakteristisk amerikansk lilleby. Det viser sig at være en gal mands værk, og det forklares til slut med, at hans

store kærlighed svigtede ham, hvorfor han nu mange år senere vil udrydde alle andre fra fortidens omgangskreds. Det kan nok være en drøj kamel at sluge, og Badhams fortjeneste er derfor, at han beretter historien som en ganske stilsikker komedie.

Af og til bliver komedie-islættet nok en smule for demonstrativt i Alan Aldas præstation som den stedlige og ikke overvældende kvikke men meget menneskelige politimester, men generelt er man i godt selskab med byens typer: den gamle og gale kone, der viser sig at være morderens ungdomskærlighed, er i Ruth Gordons fortolkning et livskraftigt og elskeligt menneske, og politimesterens nærmeste hjælper, Jesse Chapin, får i Lloyd Nolans præstation et liv der rækker ud over typen. Helt charmerende i sin behersket Lily Tomlin-inspirerede rolle som politimesterens kontorpige var Louise Lasser. I det hele taget er det først og fremmest i Badhams instruktion af skuespillerne, at man fornemmer et talent, der vil og kan mere end den gængse TV-instruktør. Figurerne får lige netop den tand ekstra, der gør klicheerne til venligt ironiske karikaturer. Også morderen, som med Edmund O'Briens skrækkeligt furede ansigt ser stedvis frygtindgydende ond ud, men som dog viser sig at rumme en stakkels forkrampet menneskesjæl bag Mr. Hyde-ydret.

Tempoet er afslappet, kun undtagelsesvis præget af TV-filmenes sædvanligt forkrampede og hæsblæsende monotoni i effektklipningen. Det hele fungerer faktisk mægtig godt indenfor den beskedne ramme. John Badham er et sympatisk bekendtskab. (Isn't it Shocking – USA 1975).

Per Calum

Delphi bureauet

Instruktør: PAUL WENDKOS

Skønt Wendkos engang blev betragtet som et af amerikansk films lovende navne, har han i mange år nøjedes med at lave TV-film uden mange ambitioner men af og til med en del prætention. »Delphi bureauet« ønsker blot at være underholdende, og det klarer den fuldt så godt som mange af de biograffilm, vi plages med. En regeringsagent skal opklare, hvad der bliver af militærets overskudslagre (en mængde jetfly er forsvundet), og skønt han ofte er i vanskeligheder, klarer han sig med sin hukommelse, der er bedre end skurkens i »De 39 trin«. Filmens tonefald er afslappet og tilpas ironisk, og Paul Wendkos har med visuel fordel ladet sig inspirere af Michael Ritchies fascinerende gangsterfilm »Prime Cut« i en flugtsekvens, hvor helten og hans dejlige dame forsøger at gemme sig i en hvedemark men jages af en mejetærsker. Helten er Laurence Luckinbill, et lidt glædesløst bekendtskab. Bedre er skurkene, især Cameron Mitchell, og Joanna Pettet er som heltinden stadig sød og intetsigende. Filmen hører hjemme i en TV-serie kaldet »The Men«, der reelt var tre serier. (The Delphi Bureau – USA 1972).

P.C.

Kort sagt

filmene set af
Per Calum (P.C.)
Peter Schepelern (P.S.)
Ib Lindberg (I.L.)
Poul Malmkjær (P.M.)
Michael Blædel (M.B.)

ALEX OG VILDKATTEN

Instruktør: JOHN KORTY

Den professionelle kautionist, Alex (Jack Lemmon), går på trods af al sund fornuft med til at stille en kaution på 30.000 dollars, så sigøjnerpigen Maritza (Geneviève Bujold) kan opleve friheden i de fire dage, der resterer før hun skal modtage sin dom. I en række flashbacks fortæller filmen om det umage pars tidligere forhold, og de seks år der er gået fra deres første møde til filmens nutid har ikke ændret meget. Alex og Maritza er stadig et *odd couple,* og hverken sammen eller hver for sig formår de at leve op til den amerikanske hverdag. Der spilles solidt og med rutinens desperation i rygmarven af Jack Lemmon og blot med fad sødmefuld rutine af Genevieve Bujold, og instruktøren John Korty evner ikke at stille noget op med det snakkesalige manuskript, der usikkert skifter mellem komedie og melodrama uden nogen sinde at kunne holde tonen. En Billy Wilder kunne måske have reddet filmen. (Alex and the Gypsy – USA 1976). P.C.

AMANDA OG RÆVEPELSEN

Instruktør: MELVIN FRANK

Der er dem, der ikke kan holde George Segal og Goldie Hawn ud, og de skal i alle tilfælde ikke gå ind og se denne film. Men selv for os andre må »Amanda og Rævepelsen« være en skuffelse. Der er tidspunkter, hvor den vidtløftige historie om de to svindlere og deres fremfærd i det vilde vesten er lige ved at lette fra jorden, men det bliver hele tiden ved tilløbene. Den raske dialog er bristefærdig af seksuelle dobbelttydigheder, og det kunne være blevet ganske morsomt, hvis ikke Melvin Frank havde grebet det hele så gumpetungt an. Filmens umiskendeligt gammeldags præg er ikke til dens fordel. Den er lidt laset altmodisch at se på, og de lidt dubiøse »to timers uforpligtende underholdning« bliver konstant forstyrret af ens irritation over de uudnyttede muligheder i filmen. Man kunne forestille sig, at Preston Sturges eller Billy Wilder kunne få noget rigtig skægt ud af manuskriptet, men Melvin Frank kan altså ikke. (The Duchess and the Dirtwater Fox – USA 1975). I.L.

AT STJÆLE ER EN ÆRLIG SAG

Instruktør: TED KOTCHEFF

Hvad gør man for at holde liv i den amerikanske succesdrøm, når man fyres fra sit job og skylder penge til højre og venstre? Man stjæler. I Mervyn LeRoys stadig meget effektive depressionsfilm »I am a Fugitive From a Chain Gang« er der indirekte en magtfuld anklage mod et samfund, der tvinger sine borgere ud i tyvens erhverv. I »Fun With Dick and Jane« er der blot tale om overflade, helt uden den indignation der kunne retfærdiggøre historien. At den overhovedet humper af sted skyldes udelukkende George Segal og Jane Fonda, der strider bravt for at camouflere at der blot er tale om en facade, og se om ikke det lykkes dem, imod alle odds, at underholde og more mens det står på. Der snakkes uendelig meget (det gøres der i næsten alle Segals film) i »Fun With Dick and Jane«, men dialogen savner elegance og vid. Instruktionen ligeså. (Fun With Dick and Jane – USA 1976). P.C.

BANDEN

Instruktør: JACQUES DERAY

Når franske film er værst er de f.eks. som »Banden« en totalt substansløs og forvrøvlet gangsterhistorie, der tager sig selv latterligt højtideligt, tilsat lidt smukke damer, lidt nostalgisk patina, lidt patetisk Melville'sk gangster-fatalisme, lidt mystificerende og helt umotiveret fortælle-trick og en foto-stil som efterhånden helt er blevet identificeret med reklamefilm for Dubonnet. Og så Alain Delon, der denne gang, uforsigtigt, har givet afkald på sit sædvanlige image: det tomme, udtryksløse »udtryk«, der ellers altid har skaffet ham uforfjent ry for at være bedre end hovedparten af de træge gangsterfilm, han har produceret og spillet med i de senere år. (Le Gang – Frankrig/Italien 1976). P.S.

BRUDEDRAB

Instruktør: LEONARD KASTLE

En mærkelig, skæv film, som man – trods strukturelle løsagtigheder og et ujævnt spil – godt kan lade sig fascinere lidt af. Det skyldes naturligvis den historie, der fortælles, og som altså kan interessere på trods af formen. Filmen, der bygger på en virkelig begivenhed, fortæller om den overvægtige og ensomme sygeplejerske Martha Beck, som gennem et ægteskabsbureau kommer i forbindelse med Valentino-typen Raymond Fernandez, der lever som ægteskabssvindler. Han og Martha forelsker sig imidlertid i hinanden, og da hun lærer hans erhverv at kende, indvilger hun i at hjælpe ham – i rollen som hans søster. Problemet er, at Martha har meget vanskeligt ved at skjule sin jalousi under operationerne, og det hele kompliceres af såvel forsøg på selvmord som et reelt mord. Muligvis af trofasthed overfor forlægget forfalder instruktøren Leonard Kastle til repetitioner uden fornyelse eller udbygning af